55364
45897
17.
18

QVÆSTIONES MEDICÆ CONTROVERSÆ, De PESTE,

Qvas
Chriſto Archiatro ſummo cœlitùs aſpirante,
In celeberrimâ Septemvirali ad Albim Academiâ,

SUB PRÆSIDIO

VIRI PRÆCLARISSIMI, EXCELLENTISSIMI ATQVE EXPERIENTISSIMI,

DN. D. DANIELIS SENNERTI,
Philoſophi & Medici celeberrimi, Facult. Med. Profeſs. Publ. primarii, & ejuſdem Collegii Senioris meritiſſimi: Dn. Promotoris, Præceptoris & Hoſpitis ſui ætatèm venerandi,

Publicè diſcutiendas proponit

SAMUEL KINNER, Vratisl.

Ad diem 21. Junii, Horis â 7. matutin. in Auditorio
MEDICORUM.

WITTEBERGÆ,
Ex Officina typographica CHRISTIANI THAM, Acad. Typogr.

ANNO ꟾↃ Iↄ C XXVI.

Σὺν Θεῷ.

QVÆSTIO I.

In qvo Natura Peſtis conſiſtat?

DE PESTE, quæ ſcil. Homini ſolùm lethalis & fatalis exiſtit, diſputaturi; primò, ut in ejus naturam paulò altius inqviramus, methodi ratio ſvadere videtur. Ubi qvidem variæ & maximè diſſentientes variorum Authorum ſeſe nobis offerunt opiniones: qvippe qvod plurimi, iiq; non poſtremæ authoritatis Medici, Peſtem ex ſola putredine; ſed neſcio qvâ tandem, dum qvilibet ferè certum & peculiarem hujus modum & gradum ſibi fingere videatur, deducere unicè conentur: Verùm cum Ratio, & ipſa rerum omnium Magiſtra Experientia aliud dictare videantur, & nos in nullius juremus verba Magiſtri; facilè nos veniam promereri poſſe arbitramur, ſi ab eorum placitis recedamus, & qvid firmiſſima & immota illa duo Medicinæ κριτήρια, Ratio, & multorum à multis ſeculis Experientia ſtatuere jubeant, videamus.

Primò autem, cum omnia ad qvalitates manifeſtas deducere, ſumma impudentia ſit: teſte Scal. Exerc. 218. ſ. 8. Et iis qvi id tentant, plerumq; eveniat id, ut Gal. inqvit lib. 1. de facult. nat. c. 14. ut vel rationes abſurdas, ineptas & ridiculas adferant, vel ea negent, qvæ etiam Experientiâ certâ confirmata ſunt: næ hoc in Peſte, ſi in qvo morbo alio, eſt veriſſimum.

Videas enim in Peſte actiones læſas in partibus ſimilaribus, qvæ ad nullam manifeſtarum qvalitatum intemperiem aut errorem externum referri qveant; & Effectus, qvi omnem qvalitatum manifeſtarum vim & ἐνέργειαν excedant, imò nunqvàm in earum poteſtate fuerint: Nihil autem agit ultra virtutem ſuæ ſpeciei: Non enim manifeſtarum qvalitatum actio loqventes aut incedentes adhuc, tanqvam ſyderatos aut fulmine ictos, nullis

 adver-

adverſæ valetudinis ſignis præexiſtentibus, trucidat, ceu Peſtis non raro facere conſvevit, teſte Schenckio lib.6. Obſerv. ex Valeriol. loc. comm. l. 3. c. 18. Salio Diverſo lib. de Peſt. c. 5. Cardan. comm. ad lib. 5. Aph. Hipp. Gemm. lib. 1. c. 17. coſmocrit. Neq; eædem in minimâ ſubjecti qvantitate maximas vires obtinent, aut in diſtans ſuas vires diffundunt, ſeu per contagium afficiunt. Ergò Peſtis natura & Eſſentia è manifeſtis qvalitatibus haud petenda.

Porrò Peſtis non curatur medicamentis calidis, frigidis, &c. ceu reliqvi manifeſtarum qvalitatum morbi curari conſvevêre; verùm Alexipharmacis, qvæ ſolâ qvalitate occultâ id qvod præſtant efficiunt: Curationem autem conſtat fieri per contraria: Ergò in qvalitatem aliam occultam ſibi contrariam agant neceſſe eſt. Et proinde Peſtem in qvalitate aliqvâ occultâ conſiſtere ſtatuimus. Qvæ autem ſpecifica qvalitatis hujus natura ſit, & qvæ in qvâlibet conſtitutione peſtilente, cum Peſtis maximè variet, differentia: nemo, cum occulta ſit, adhuc ſatis explicare viſus eſt. Nonnulli ab effectu, qvem edit venenorum effectui analogum, nunc per veneni Arſenicalis, nunc Mercurialis, nunc Viſperini aut Napellini &c. occultam qvalitatem eam indigitant, verùm æqvè ferè obſcurum per obſcurum; cùm non minus illorum atq; hujus naturam nondum ſatis cognitam atq; perſpectam habeant, & inter hæc ipſa venena analoga & peſtem detur adhuc differentia qvædam ſpecifica. A formâ quidem peculiari eam fluere probabile eſt, qvæ qvalitati illi conjuncta, pro ut ipſa variat, ita ut hæc Peſtis ab illâ variet, & ſymptomata hujus ab illius differant, in cauſa eſt: Ut autem hæc ipſa, ceu reliqvæ formæ omnes, nos latet; ita & qvalitas illa occulta proximè & immediatè ab eâ emanans, ſenſum noſtrum effugit, verbisq;, niſi qvantum ex effectu eam cognoſcere licet, ſatis exprimi non poteſt. Hippocrates eam per τὸ θεῖον, Galenus per cauſam præpotentem explicare videntur: verùm arcana hæc nobis ſunt & abdita, qvæ natura nos mirari potius qvàm ſcire voluit, ut loqvitur Fernel. 2. de abdit. rer. cauſ. c. 17. p. 254. & qvæ latent animos temperatos, illudunt curioſis, ut Scal. inqvit Exerc. 218. ſ. 8. Peſtem inſuper

actio-

actionis celeritate, ſævitiâ, nec non lethalium ſymptomatum multitudine & pravitate, ipsâq; ſubitâ jugulandi vi, & judicii ſeu κρίσεως difficultate & infidelitate, venena exactè æmulari, vel ipſa teſtatur Experientia. Qvis enim omnia hîc in præcipiti caſu poſita eſſe, peſtemq; venenorum more lædere ignorat: adeò qvidem, ut deleteriis non ſolùm annumerari; verùm omnium venenorum præſentiſſimum & pernicioſiſſimum jure dici mereatur: qvippe qvod omne venenum â naturâ aut arte productum, non modò æqvet, qvin potius ſuperet & excedat, teſte Gal. de theriac. ad Piſon. Peſtis, inqvit, tanqvam & ipſa exiſtat quædam bellua, haut paucos interimit, verùm civitates qvoq; totas depaſcens miſerè conficit. Addo, qvod peſtis, non niſi exqviſitiſſimis antidotis, qvæ venenis inprimis reſiſtere apta nata ſunt, cedat: Ergò occultam illam Peſtis qvalitatem venenatam qvoq;, & intrinſecâ ſui naturâ, atq; adeò innato ſibi ſubſtantiæ modo, noxiam & exitioſam agnoſcimus. Verùm hæc non, niſi ſoli homini talis exiſtit; & qvamvis qvidem reliqva animantium genera piloſâ ſuâ pelle contagio fomitem præbere, idemq; de loco in locum transferre, atq; hominibus affricare poſſint, ipſa tamen haut inficiuntur. Ita ſcil. differt corpus â corpore, & temperamentum â temperamento: Neq; enim omni animantium generi eadem aut non conferunt aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis convenientia, inqvit Hipp. lib. de flat. t. 20. Et, ut Venenum non omni animalium generi venenum exiſtit; ſed ei ſolùm ſpeciei, cui peculiarem antipathiam & inimicitiam indixit: Ita res contagioſa etiam non omnibus contagioſa eſt; ſed ei ſolùm animalium ſpeciei, â cujus individuis contagium fluit. Et hâc ratione Peſtem, de qvâ agimus, ſoli homini venenoſam & contagioſam eſſe, atq; â totâ ſui ſubſtantiâ peculiari qvâdam proprietate & antipathiâ contrariari ſtatuimus: qvæ tamen & ipſa, ceu reliqvæ rerum ſympathiæ & antipathiæ in hâc naturæ caligine omninò nobis illudit.

Cum autem venena plerumq; certæ & determinatæ cuidam corporis parti magis adverſentur qvàm reliqvis: Ita hæc ipſa veneni peſtilentis antipathia Cordi inprimis contrariari conſvevit.

 Et

Et qvamvis qvidem venenum hoc in corde non ſemper & primariò reſideat, cum una pars alterâ ſæpè ſit infirmior, & contagium non ſemper per eandem partem in corpus recipiatur: ut Gal habet 3. Epidem. com. 3. text. 17. partem tamen illam primò ſaltem affici concedimus: primariò autem & graviſſimè eandem laborare negamus. Ergò licet venenum hoc adeò qvidem corpori noſtro adverſari videatur, ut omnes omninò partes ſummoperè lædere qveat; cordi tamen inprimis contrariari, & illud primariò (licet non primò,) & graviſſimè afficere aſſerimus; Id qvod ipſum vel ſumma facultatis vitalis læſio, & repentina virium dejectio, qvæ ſemper & in omni Peſte inprimis urgent, atq; potiſſimum ſymptoma conſtituunt, ſatis abundè docent. Idem alia cordis graviſſimè affecti ſigna & ſymptomata, atq; inopinata ſæpè mors, qvâ Peſte correpti ſubitò, & multò citius, qvàm pro partis, quæ affici videbatur, morbi naturâ extingvuntur: Imò ipſa curatio, qvæ cordi unicè proſpicit, & Antidota, qvæ cor ſimul corroborandi vim obtinent, teſtatum faciunt.

Verùm, cum occultum qvâ tale, aliter niſi occulto modo agere neſciat: Peſtis autem, qvando Spiritus & humores corpori noſtro ſuâ naturâ amicos & familiares, eidem inimicos reddit, & in ſui naturam convertit, occulti rationem habeat: aliter etiam niſi occulto modo agere neſciet: & proinde Qualitatem illam Peſtis occultam, occultam qvoq; ſpiritus diſsipandi, eoſdemq; & humores peculiari & ſibi proprio modo corrumpendi vim obtinere aſſerimus: peculiari & ſibi proprio modo inqvam: Ut enim res formis differunt, ita & operationibus formaliter ab iis emanantibus. Non verò, per modum putredinis ut hæc ipſa inducatur corruptio, neceſſariò ſeqvitur; ſiqvidem latius pateat corruptio qvàm putrefactio, & generatio unius, ſit qvidem corruptio, non autem neceſſariò putrefactio alterius, nihilq; ſubitò ad iſtum modum putreſcat, ut animatum concidat: Et naturalis qvidem miſtorum corruptio, qvæ lege naturæ ex viciſsitudine corporum naturalium accidit, atq; lentè mediantibus qvalitatibus primis inducitur, ferè per modum putredinis introduci conſvevit: Venenorum autem toto genere pr. naturalis & violenta non item.

Ergo

Ergò cum in reliqvis venenis peculiaris qvædam citra putrefactionem corrumpendi humores vis reperire ſit: (Nemo enim facilè floridi & vividi coloris in cute à ſerpentis morſu in citrinum mutationem, putredini, & non potius peculiari humorum corruptioni acceptam referet:) qvî peſtilenti veneno omnium præſentiſſimo & perniciosiſſimo eadem denegari poterit: Et proinde hoc occultâ & peculiari qvâdam fermentatione humores & ſpiritus in ſui naturam convertere probabile eſt. Qvanta enim vis fermenti ſit, vel vulgùs novit; cujus momentum maſſæ fermentandæ ſubactum, brevi ſpatio totam ejus ſubſtantiam in ſui naturam convertit: Simili E. ferè modo & tantillum veneni peſtilentis in corpus receptum, ſpiritibus & humoribus ilicò exactè ſeſe permiſcet, iisq; qvalitatem & naturam ſibi ſimilem inducit, atq; occultâ & peculiari miſtione, digeſtione, & fermentatione, contagium alios inficiendi potens generat. Unde Peſtis præter vim illam corrumpendi humores contagioſa qvoq; eſt; poteſtate ſcil. & qvò ad actum primum ſemper; licet non ſemper qvò ad actum ſecundum, qvem variis de cauſis impediri poſſe non ignoramus.

Qvæ cum ita ſint: Peſtis Eſſentiam in occultâ qvâdam, inexplicabili, & venenatâ qvalitate conſtituimus; qvæ cum ſolo Homine peculiarem Antipathiam foveat, & inprimis cordi contraria exiſtat, ſpiritus occulto modo diſsipandi, aut eoſdem & humores peculiari, & ſibi proprio modo corrumpendi vim obtineat, adeoq; plurimos qvos corripit, interimat, alioſq; inficiendi potentiam habeat.

Putredinem E. de Peſtis Eſſentiâ penitus excludimus: cum in eâ, qvocunq; etiam modo terminetur, nihil niſi manifeſtarum qvalitatum actio appareat; & nulli alii morbi ê putredine excitentur, niſi qvi qvalitatum primarum & manifeſtarum exceſſu conſiſtant. Cl. Dn. D. Præſ. in tr. de febr. l. 4. cap. 1. pag. 700. In Peſte verò, qvâ Peſtis, nulla talis actio appareat: Putredo E. de Peſtis Eſſentia non participat. Mitto, ne longior ſim; Qvod putredinis ſigna ſæpè neq; in aere, neque corpore infecto deprehendantur, & urinæ ſanorum urinis ut plurimùm reſpondeant: Putredo autem larga, ſordida & profunda, qvalem

hujus

hujus opinionis Patroni comminiſcuntur, latere neqveat: Imò qvod alia animalia, putredini maximè obnoxia, non inficiantur; & res putridiſsimæ nihil peſtilentiæ contineant, neq; hominem inficiant, febresq; aliæ putridæ, qvæ ſæpè longè majore, qvàm ipſa Peſtis, putredine ſcatent, nullam peſtilentiam præ ſe ferant. Ut ergò Peſtis ex putredine, ita & hæc ex illâ per ſe deduci neqvit: qvamvis eam ſępius cum Peſte conjungi, aut tandem excitari poſſe, non negemus: qvia ſcil. qvi humores regit & moderatur calor nativus, per accidens agitatione humorum auctus, in corpore impuro, & vario modo ad putredinem diſpoſito, eam facilè ê potentiâ in actum deducit: aut idem ab occultâ pernicie obſeſſus ſuccumbit, concidit, & penè extingvitur, ita, ut humores amplius regere neqveat; qvi caloris ſufficiente regimine deſtituti, proprii & ſui juris fiunt, putredinemq́; ex accidente contrahunt. Hæc igitur ſpecificæ illi humorum â venenatâ qvalitate introductæ corruptioni conjuncta, qvâvis putredine aliâ fædior, ſordidior & profundior evadit. Addo & hoc: Si fortè ab ipſo veneno ſeu contagio peſtilente in corpus recepto, putredo excitetur; qvod eam â veneno non ut veneno, ſed ut & ipſo ſuis primis qvalitatibus inſtructo, in corpore diſpoſito introductam fuiſſe argumento ſit.

QVÆSTIO II.

An detur certa & peculiaris ad Peſtem recipiendam in homine Diſpoſitio?

Conſideratâ hactenus Agentis Eſſentia; Patientis qvoq; Naturam ut videamus, & num certa & peculiaris qvædam ad Peſtem ſuſcipiendam detur in homine diſpoſitio, inqviramus, operæ pretium videtur. Cum autem actus activorum non fiant & recipiantur niſi in ſubjecto benè diſpoſito: (non enim qvodvis agit in qvodvis obvium, ſed determinatum in determinatum, omne agens atq; reqvirit ſuum prædiſpoſitum & proportionatum patiens:) Et actus veneni peſtilentis fiant & recipiantur in ſolo Homine, vel potius certis & determinatis hujus ſpeciei individuis: Sæpè enim nonnulli levi de cauſa, & ubi vix obiter cum uno

peſte

peſte infecto ſunt converſati, à contagio peſtilente corripiuntur, reliqvis in eodem aut majore periculo conſtitutis impunè ferentibus. Veſpillones ſcil. & clinicos, qvi ægris operas ſuas deſtinarunt, plurimosq; infectos tùm viventes tùm mortuos tractarunt, immunes non rarò evadere videmus: Et Cardan. meminit lib. 8. c. 40. variet. Cum biennio Baſileæ degeret, Peſtem eos ſolùm afflixiſſe, qvi Helvetii eſſent, adeò, ut eo tempore toto vix unus aut alter (dictu mirum) Gallus aut Italus obierit. Concludimus inde; Actus veneni peſtilentis in Homine ut patiente diſpoſiti fieri & recipi: Et proinde dabitur in Homine certa & peculiaris qvædam ad Peſtem recipiendam diſpoſitio, qvalis in reliqvis animalium ſpeciebus prorſus reperiri neqvit, atq; in iis, de qvibus diximus, individuis, tàm prompta & præſens ad Peſtem ſuſcipiendam habilitas, qvalis in reliqvis humanæ ſpeciei corporibus, qvæ in eodem aut majore periculo verſantur & non inficiuntur, deprehendi non licet.

Qvæ & qvalis autem ſit illa Diſpoſitio, aut in qvo conſiſtat, magnum nobis faceſſit negocium. Cùm verò contraria dignoſcantur contrariis: ceu qvæ juxta ſe poſita magis eluceſcunt; Agensq; & Patiens ſemper inter ſe ſint contraria, qvod omnis actio fiat inter contraria, qvæ ſub eodem genere continentur, & agens agat, ut ſibi ſimile reddat aut ê ſubjecto expellat patiens: Agens autem in Peſte, ut ex præcedente qvæſtione conſtat, ſit Qvalitas occulta, inexplicabilis, venenata, Homini & inprimis cordi, peculiari qvâdam antipathiâ contraria, ſpiritus occultâ ratione diſſipans, aut eoſdem & humores peculiari, ſibi propriô, & ſpecifico modo corrumpens. Ergò patiens Agenti contrarium, erit Qvalitas occulta ſ. inexplicabilis, (& ita genere conveniunt) non venenata, Homini, & inprimis Cordi, peculiari ſympathiâ amica & familiaris, ſpiritus occultâ ratione colligens, eosdemq; & humores peculiari & ſpecifico modo fovens atq; conſervans. Qvalis qvædam vis & qvalitas non niſi â Formâ immediatè emanare, & in Corde præcipuè reſidere poteſt: Eſtq; certa & peculiaris qvædam corporis & cordis proprietas, cujus ratione peſtilenti veneno reſiſtere potens exiſtit, Alexipharmacorum facultati

 &

hujus opinionis Patroni comminiſcuntur, latere neqveat: Imò qvod alia animalia, putredini maximè obnoxia, non inficiantur; & res putridiſsimæ nihil peſtilentiæ contineant, neq; hominem inficiant, febresq; aliæ putridæ, qvæ ſæpè longè majore, qvàm ipſa Peſtis, putredine ſcatent, nullam peſtilentiam præ ſe ferant. Ut ergò Peſtis ex putredine, ita & hæc ex illâ per ſe deduci neqvit: qvamvis eam ſæpius cum Peſte conjungi, aut tandem excitari poſſe, non negemus: qvia ſcil. qvi humores regit & moderatur calor nativus, per accidens agitatione humorum auctus, in corpore impuro, & vario modo ad putredinem diſpoſito, eam facilè ê potentiâ in actum deducit: aut idem ab occultâ pernicie obſeſſus ſuccumbit, concidit, & penè extingvitur, ita, ut humores amplius regere neqveat; qvi caloris ſufficiente regimine deſtituti, proprii & ſui juris fiunt, putredinemq́, ex accidente contrahunt. Hæc igitur ſpecificæ illi humorum â veneratâ qvalitate introductæ corruptioni conjuncta, qvâvis putredine aliâ fædior, ſordidior & profundior evadit. Addo & hoc: Si fortè ab ipſo veneno ſeu contagio peſtilente in corpus recepto, putredo excitetur; qvod eam â veneno non ut veneno, ſed ut & ipſo ſuis primis qvalitatibus inſtructo, in corpore diſpoſito introductam fuiſſe argumento ſit.

QVÆSTIO II.

An detur certa & peculiaris ad Peſtem recipiendam in homine Diſpoſitio?

Conſideratâ hactenus Agentis Eſſentia; Patientis qvoq; Naturam ut videamus, & num certa & peculiaris qvædam ad Peſtem ſuſcipiendam detur in homine diſpoſitio, inqviramus, operæ pretium videtur. Cum autem actus activorum non fiant & recipiantur niſi in ſubjecto benè diſpoſito: (non enim qvodvis agit in qvodvis obvium, ſed determinatum in determinatum, omne agens atq; reqvirit ſuum prædiſpoſitum & proportionatum patiens:) Et actus veneni peſtilentis fiant & recipiantur in ſolo Homine, vel potius certis & determinatis hujus ſpeciei individuis: Sæpè enim nonnulli levi de cauſa, & ubi vix obiter cum uno peſte

peſte infecto ſunt converſati, à contagio peſtilente corripiuntur, reliqvis in eodem aut majore periculo conſtitutis impunè ferentibus. Veſpillones ſcil. & clinicos, qvi ægris operas ſuas deſtinarunt, plurimosq; infectos tùm viventes tùm mortuos tractarunt, immunes non raro evadere videmus: Et Cardan. meminit lib. 8. c. 40. variet. Cum biennio Baſileæ degeret, Peſtem eos ſolùm afflixiſſe, qvi Helvetii eſſent, adeò, ut eo tempore toto vix unus aut alter (dictu mirum) Gallus aut Italus obierit. Concludimus inde; Actus veneni peſtilentis in Homine ut patiente diſpoſiti fieri & recipi: Et proinde dabitur in Homine certa & peculiaris qvædam ad Peſtem recipiendam diſpoſitio, qvalis in reliqvis animalium ſpeciebus prorſus reperiri neqvit, atq; in iis, de qvibus diximus, individuis, tàm prompta & præſens ad Peſtem ſuſcipiendam habilitas, qvalis in reliqvis humanæ ſpeciei corporibus, qvæ in eodem aut majore periculo verſantur & non inficiuntur, deprehendi non licet.

Qvæ & qvalis autem ſit illa Diſpoſitio, aut in qvo conſiſtat, magnum nobis faceſſit negocium. Cùm verò contraria dignoſcantur contrariis: ceu qvæ juxta ſe poſita magis eluceſcunt; Agensq; & Patiens ſemper inter ſe ſint contraria, qvod omnis actio fiat inter contraria, qvæ ſub eodem genere continentur, & agens agat, ut ſibi ſimile reddat aut è ſubjecto expellat patiens: Agens autem in Peſte, ut ex præcedente qvæſtione conſtat, ſit Qvalitas occulta, inexplicabilis, venenata, Homini & inprimis cordi, peculiari qvâdam antipathiâ contraria, ſpiritus occultâ ratione diſſipans, aut eoſdem & humores peculiari, ſibi propriô, & ſpecifico modo corrumpens. Ergò patiens Agenti contrarium, erit Qvalitas occulta ſ. inexplicabilis, (& ita genere conveniunt) non venenata, Homini, & inprimis Cordi, peculiari ſympathiâ amica & familiaris, ſpiritus occultâ ratione colligens, eosdemq; & humores peculiari & ſpecifico modo fovens atq; conſervans. Qvalis qvædam vis & qvalitas non niſi â Formâ immediatè emanare, & in Corde præcipuè reſidere poteſt: Eſtq; certa & peculiaris qvædam corporis & cordis proprietas, cujus ratione peſtilenti veneno reſiſtere potens exiſtit, Alexipharmacorum facultati

& naturæ verè analoga, corpori ſcil. noſtro amica, peſtiq́; toto genere adverſiſſima. Verum ut hæc ipſa antidotorum facultas, agendique modus totus nobis imponit, & verbis ſatis determinari neqvit, ita & illa Corporis & Cordis qvalitas ſpecialius determinari ſe non patitur. Addo, qvod contrariorũ eadem ſit ſcientia: Peſtilentis autem veneni ratio ſpecifica nos lateat: E. & Patientis ſeu diſpoſitionis hujus abſolutam rationem nos latere ſeqvitur: adeoque verum eſt hîc, quod Acutiſs. Scal. habet Exerc. 307. ſ. 21. ſicut Vulpes eluſa â ciconia, lambimus vitreum vas, pultem haut attingimus. In hâc ipſâ igitur qvalitate diſpoſitionem illam ad Peſtem vel facilius vel difficilius ſuſcipiendam latitare putamus: Nihilque aliud, niſi major vel minor peſtilenti veneno reſiſtendi videtur eſſe Inæqvalitas, idq́; repellendi Impotentia. Prout ergò illa qvalitas & proprietas in hoc vel illo individuo robore vel imbecillitate variat; ita & idem ad Peſtem promtius vel tardius ſuſcipiendam magis vel minus diſponit. Et hinc facilè ratio reddi poteſt: Cur qvidam, qvi peſte infectis operas ſuas locarunt, impunè non rarò cum iisdem converſentur? qnia ſcilicet vis illa reſiſtendi ſæpè in talibus admodum valida exiſtit, qvò minus à veneno peſtilente ſuperari aut oppugnari qveat: hinc tales contagium ſecum circumferre aliisque communicare poſſunt, iis ipſis tamen impunè id ferentibus: Qvamvis & hîc animi præſentiam & conſvetudinem haut parum poſſe, non negaverim. Hinc fortè etiam accidit, ut integræ ſæpè familiæ hâc lue extirpentur, & Conſangvinei ab alio ſangvine juncto promptius qvàm alii, qvibus cum ægris nulla intercedit ſangvinis conjunctio, corripiantur: qvia conſangvineis ſimilis qvædam naturæ proprietas & veneno peſtilenti reſiſtendi robur ferè contigit, ita ut illud uni noxium alteri qvoqve ſit adverſum: idemque venenum non ſine ſubjecto ê corpore in corpus tranſiens, facilius in corpus, illi â qvo communicatur, analogum ſeſe inſinuat, & ab eo, ceu ejuſdem cum priore reſiſtentiæ promptè recipitur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO III.

An ſemper in Peſte Febris adſit?

Affirmativæ patrocinium multi magni nominis Medici ſuſcipiunt, inprimis verò, qvi Peſtem ê ſolâ putredine deducere conantur, pleriqve ei qvoq; Febrem ab hâc dependentem perpetuò conjungi defendunt. Verùm qvamvis ad talem putredinem, qvalem illi fingunt, facilè febrem putridam accendi & Peſti conjungi poſſe non negaverim: attamen cum putredinem de Peſtis Eſſentia non participare, neq; ſemper, per ſe, & in omni peſte eam reperiri, ſatis, ut opinor, primâ qvæſtione demonſtratum ſit; nec Febrem â putredine dependentem perpetuò Peſti conjungi, adeoqve peſtem ſine Febre dari, ſpontè inde ſeqvitur. Ephœmeras enim & hecticas peſtilentes propriè dictas non agnoſcimus. Nam qvæ propter ſimilitudinem, ratione ſubjecti, qvo cum propriè dictis conveniunt, ita vocantur, perpetuò corruptionem ſpecificam aut putredinem conjunctam includunt, id qvod maculæ vel bubones aut carbunculi in his febribus erumpentes ſatis demonſtrant. Vid. Cl. Dn. D. Præſ. in tr. de febr. p. 819. & Gal. l. 1. d. diff. febr. c. 5. qvi omnem febrem peſtilentem â putredine fieri aſſerit. Et qvidem, ſi ſemper & neceſſariò Febris cum Peſte conjungeretur; ea vel de Eſſentia Peſtis, vel de ſymptomatum & effectuum ejuſdem numero participaret. At non de Eſſentia: cum hujus ratione omninò invicem differant, Febrisq; Eſſentia, ut Gal. habet 6. Epidem. com. 1. t. 29. non ſecundum Hippocratem modò, atq; alios præclariſſimos Medicos, ſed etiam ſecundum communem omnium hominum conſenſum, ſit p. n. caliditas, maximè quidem in totum animal effuſa, ſin minus, at omninò in pluribus partibus vel in nobiliſſimis accenſa: Peſtis autē natura in occultâ venenatâ qvalitate, Homini totâ ſubſtantiâ contraria, cujus ratione corpus ἀθρόως lædere, vires proſternere, mortemq; inferre valet conſiſtat. Unde actionibus qvoqve & effectu differunt: Febris namqve calorem corporis in igneum mutando, Naturales inprimis actiones lædit: Peſtis contra, qvovis alio veneno expe-

 ditius

ditius & acerbius cor vitæ fontem obſidens, vitalis potius Facultatis deſtructionem intendit, præſefertq; perniciem qvâvis intemperie nocentiorem, omni putredini ferociorem, & qvalem nulla febris tàm præſentem unqvam intulerit, ut Anton. Sarrac. loqvitur tr. de Peſte p. 46. Accedit qvod Peſtis characteribus ſuis qvandoq; ſeſe prodat, nullis febris conjunctæ ſignis apparentibus. Vid. Foreſt. lib. 6. obſerv. X. At neq; ſymptomatis aut effectus peſtilentis nomine venit febris: Peſtis enim qvà peſtis ſymptomata omnia occultæ qvalitati cauſam ſuam acceptam referunt, & qvalitas occulta qvalitatem manifeſtam per ſe intendere aut producere neſcit: Omnis enim cauſa effectum ſibi congenerem per ſe inducit: unde & Peſtis ſolùm occultos & ſibi congeneres effectus producere apta nata eſt: At Febris eſt qvalitas manifeſta, & tota â qvalitate manifeſtâ calore dependet: E. â Peſte ceu qvalitate occultâ, non minus atq; hæc ab illâ per ſe produci neqvit.

Qvæ cum ita ſint, Febrisq; neqve de Eſſentia, neque de ſymptomatibus Peſtis participet: ſeqvitur Peſtem & Febrem diverſos duos ac diſpares nullaq; inter ſe affinitate conjunctos affectus eſſe, qvorum qvisqve ſuam peculiarem cauſam agnoſcat, cujus ratione tùm definitione tùm Curatione differant. Unde Febris verè peſtilens potius Peſtis cum febre putridâ comitata indigitanda venit, febrisque iis, quæ peſti ex accidente, aut ratione ſubjecti ſuperveniunt, neq; per ſe ullam pernicioſitatem ſapiunt, & adeſſe vel abeſſe poſſunt, annumerari debet. Nam ſi ipſum venenum peſtilens variat, ut variat, & nunc hujus vel illius exhibiti toxici naturam æmulatur: nec pro hujus varietate eadem perpetuò ſymptomata, per ſe & immediatè â veneno producta, in qvavis peſtilenti conſtitutione apparent; ſed qvæ in illâ peſte apparebant, in hâc non conſpiciuntur, & contra: qvid ni & Febris, qvæ neque de Eſſentia Peſtis participat, neque ſymptomatis ejusdem rationem habet, adeſſe vel abeſſe poterit. Qvamvis enim utraque, Peſtem & Febrim, ut plurimùm, & in omni ferè peſtilente conſtitutione invicem implicari non impugnemus: neceſſariò tamen & perpetuò in omni peſte, aut omni individuo peſte

cor-

correpto utraque conjungi ipſa refragatur Ratio & Experientia. Et illa qvidem: ſi venenum ſit vehemens admodum, tenue & ſpirituoſum, atq; adeò ad ipſos ſpiritus analogiam qvandam habeat, viresq; usq; adeò imbecilles ſint, ut nec ſatis veneno reſiſtere, nec illud â ſe procul amandare valeant; expeditiſſimè enim tùm ſpiritibus ſeſe permiſcens corruptionem ſpecificam iis inducet, peſtemq; ſine febre ingenerabit graviſſimam, qvæ hominem nullâ prævia putredine & hinc dependente febre brevi temporis ſpatio interimat. Pro Experientia Obſervationes & Authoritates Graviſſimorum Medicorum adducimus, ut Hipp. 3. Epidem. ſect. 3. t. 25. & 55. Galen. 9. de ſimpl. cap. de bol. armen. Foreſt. lib. 6. obſerv. 10. Hieron. Mercurial. de peſt. c. 18. Paræi de Peſt. cap. 10. Gerard. Columb. de febr. peſtil. l. 1. cap. 27. 32. Et Thucyd. qui accuratiſſimè inſignem illam Peſtem Atticam deſcribens, febris tamen non meminit.

QVÆSTIO IV.

An Sudorifera in Peſte ſemper in Principio curationis conveniant?

Nos Affirmativæ ſententiæ ſubſcribimus; ipſisq; ſudoriferis, qvæ de genere Alexipharmacorum ſint, in Curatione Peſtis nihil magis commendatum habemus: utpote in qvibus juxta Deum omnis ſalutis ſpes inprimis collocanda; & proinde ab iis curationem ſemper auſpicandam eſſe cenſemus. Licet enim in aliis morbis non venenatis ſudorum provocatio non rectè & utiliter, niſi concoctâ materiâ, & univerſalibus evacuationibus præmiſſis, inſtituatur; Peſtis tamen, morborumq; peſtilentium longè alia ratio eſt & conditio: neque enim hîc omnes omninò illas conditiones, qvæ in aliis morbis pro ciendis ſudoribus reqviruntur, obſervare vel accuratè examinare neceſſarium eſt, ſed peculiare qvid hic & ſimiles peſtilentes morbi in hoc auxiliorum genere ſibi vendicare videntur. Nam, cum humores â veneno peſtilente inqvinati & corrupti nullam planè concoctionem ſubeant, ſed omnem ejus ſpem & operam eludant, neq; venenatæ iis introductæ qvalitatis ſævitia & immanitas tantum temporis, ut

concoqvi poſſent, relinqvat: ſubitam ſui è corpore expulſionem indicant: Omne enim corruptum nihil niſi ſui ablationem indicat, & proinde ſine morâ è corpore pellendum, neq; Medico ceſſandum, inqvit Crato in aſſert. pro: tr. Germ. de Peſt. pag. 1150. Verùm humores hi non ſolùm ut corrupti & ad concoctionem inepti expulſionem ſui indicant, ſed & potiſſimumqve ut veneno inqvinati & corpori non minus atq; illud ipſum infeſti; & ut agitatione reliqvis humoribus permiſcentur, eoſdem inqvinant, malum augent, hominesq; in præſentiſſimum vitæ diſcrimen adducunt: E. hujus indicationis ratione, ulterius & fortius adhuc ſubitam ſui ſublationem urgent. Sed qvia veneni potiſſimùm ratione indicationem hanc ſuppeditant; Igitur venenum ipſum adhuc magis ſui ablationem indicare probabile eſt: Imò nec aliter ſeſe res habet; cum enim venenum hoc, ſi in corpore toleretur, præſentiſſimum interitum minetur & maximè urgeat, atqve inſuper indicantis primarii & curatorii rationem habeat, cæterisque indicantibus præpolleat; ejus indicationi omnium primò ſatisfaciendum erit: Indicat autem ſui per contrariam occultam qvalitatem deſtructionem, diſcuſſionem, ſeu è corpore expulſionem. Utrisq; ergò indicationibus unâ operâ commodius qvàm ſudoriferis, qvæ de genere Ἀλεξιφαρμάκων ſint, ſatisfieri vix poterit: qvippe qvod hic expulſionis modus per cutis poros inſtitutus omnium commodiſsimus ſit, & naturam (qvam Artem imitari decet) ducem & authorem habeat: qvæ liberè & rectè agens, venenum & tenues corruptos humores in peſte per inſenſibiles cutis meatus diſcutere & excernere conſvevit, atq; hanc expulſionis viam huic morbo quaſi conſecravit. Hac enim expulſione arte inſtitutâ, veneni vis alexiteriâ ſudoriferorum vi infringitur, evincitur, deſtruitur; cumq; illud aereum ſit & ſpirituoſum, atqve in principio adhuc mobile in corpore oberret, neq; altam ſedem fixerit; facilè ſudoriferorum actioni cedens, ab interioribus nobilioribus partibus ad exteriores ignobiliores protruditur, & per ἄδηλον διαπνοὴν diſcutitur, aut ſenſibiliter cum humoribus corruptis expellitur, radicitusq; extirpatur. Qvin & Cor iisdem ſudoriferis reficitur & confirmatur: Alexipharmaca enim præter vim occultam veneno contrariam, aliam adhuc cordi amicam & appropria-

priatam obtinent: tantumq; abeſt,ut vires ſudoribus his dejiciantur,ut potius veneno antea oppreſsę,eo jam diſcuſſo,&hoſte profligato allevientur, & dictâ alexiteriorum vi iterũ corroborentur, qvò poſtmodùm contra td qvod reliqvum eſt,validius inſurgant. Imò iiſdem corpus tranſpirabile redditur & ad ſudores diſponitur, ut poſtmodum Natura ſponte expellat,eidemq; q. manu via monſtratur,deſes atq; iners excitatur,&ad expulſionem invitatur, aut jam expellentis conatus laudabiles adjuvantur & promoventur.Neq; eſt,ut hîc febris pręſentiam,qvę ſudoriferorum inprimis calidorum uſum interdicere poſſe videatur, adeò attendamus; qvippe qvod ejus indicatio veneni indicationi non præpolleat, & jam non Febris,ſed Peſtis magis urgentis, curationẽ intendamus; imò nec ſemper hæc in Peſte, aut perpetuò ſtatim in ejus principio,ut jam antea probatum,adſit vel appareat,ſed plerumq; hujus comes, invaleſcente morbo ſuccedat. Et ſi omninò aliqvod periculum ex ſudoriferorum,maximè calidorum,uſu immineat, non tamen cum periculo â veneno peſtilente expectando conferendũ, nedum æqviparandum erit: qvin potius ê duobus malis ſemper eligendum qvod minus; Imò plus commodi ſudorifera venenum deſtruendo&exturbando,qvàm damni aut periculi calorem excitando vel augendo,præſtant.Qvin &præcaveri aut certè imminui periculum illud poterit, ſi alexipharmacis & ſudoriferis calidis, frigida,ut acetum,ſucci accidi &ſimil.admiſceantur: ita enim minus nocebunt. Qvod ſi & Vires, qvarum in Peſte non minoratq; ipſius veneni habenda ratio, in hoc auxiliorum genere conſulantur,nec hæ ſudoriferorum in principio uſum diſſvadebunt: nam cum pro hâc expulſionis viâ &modo inſigne earum robur & conſtantia reqviratur, qvod ſemper apertis cutis ſpiraculis ſpirituum & calidi aliqvid exſpiret,illæ autem,ſi in qvo morbi tempore alio, maximè in principio adhuc conſtent; ſudoriferorum uſum ceu tùm tutiſsimum & ipſæ urgebunt, eundemqve facilius ferent. His inſuper materiæ ſeu humorum corruptorum in principio paucitas conſentit; cujus copia aliàs ſudorem inhibere ſolet, ne ad ambitum corporis eâ propulsâ, inſenſiles cutis meatus & ſpiracula occludantur, putredo accendatur, corruptioq; humorum augeatur. Tandem aſſertioni huic ulterius ſuffragium præſtant

Ratio

Ratio & Experientia: Qvippe, qvod venenum peſtilens non ilicò & in principio ſtatim totam ſangvinis maſſam inficiat, ſed corpus vix ingreſſum, & nondum altis radicibus actis, in halituosâ ſangvinis ſubſtantiâ aut tenuibus humoribus hæreat, inde latius ſerpat, atq; humores fermenti inſtar inqvinet: unde, ceu illud maſſæ fermentandæ injectum & non ſubactum, maſsâ non alteratâ iterum auferri poteſt: ita & venenum in corpus, inprimis per poros cutis admiſſum, atq; alicubi hærens, humoribusque nondum ubique & exactè permiſtum & ſubactim, iterum auferre, atq; per ſudores diſcutere & eliminare haut erit difficile: id qvod ipſum ſæpius Experientia confirmavit, ita ut ægri ſæpè unico largiore ſudore in principio excitato toti â Peſte fuerint liberati. Atqvè hâc ratione veneno maximam partem oppugnato, febris & ſymptomatum, niſi ſimul remittant, ratio haberi, atq; Indicationibus cæteris ſatisfieri poterit: nunqvam tamen veneno prorſus poſthabito vel neglecto. Vomitum etiam ſudoriferis præmittere, ſi æger ad eum facilis, & ventriculus cibis repletus ſit: vel clyſterem, ſi alvus aſtricta, & primæ viæ minus expeditæ, non erit inconveniens.

QVÆSTIO V.

An Phlebotomia in Peſtis Curatione conveniat?

Cùm in nullo alio, qvàm hoc ipſo Venæſectionis, auxiliorum genere tantus error committatur, & hîc omninò de ſalute & morte ægrotantis agi videatur, variiq; variè ſentiant; jure, an Venæſectio in Peſtis Curatione conveniat â nobis qværitur. Verùm, qvamvis illam huic directè non opponi, neq; â peſte per ſe, & ut morbo occulto, aut ab indicatione curatoria eam indicari, non ignoremus: alias tamen qvandoq; ob cauſas & circumſtantias Venæſectionem in Peſte non utilem modo, verùm maximè neceſſariam agnoſcimus, eamq; ab indicatione Præſervatoria ſæpius indicari probabimus. Nam ſi venenum in corpus plethoricum, inprimis qvò ad vires tale incidat, cui ſangvis oneri potius ſit qvàm uſui, & virium tanta hinc ſubſeqvatur oppreſſio, ut huic potius ſuccumbere, qvàm veneno reſiſtere opus habeant: tùm ipſa Venæſectione nullum præſentius fuerit auxilium.

Cum

Levata enim ut Gal. habet 11. m. m. c. 15. qvæ corpus noſtrum regit naturâ, exonerataq; eo, qvo velut ſarcina premitur, haut ægrè qvod reliqvum eſt vincet: Itaq; proprii muneris haut oblita, & concoqvet, quod concoqvi eſt habile, & excernet, qvod poteſt excerni. Deinde, ſi præter hoc ipſum aliud plethoræ genus animadvertatur, ita ut natura humores amplius regere neqveat: unde ii veneni corruptionem promptiſſimè ſubeunt, cauſæqve Peſtis antecedentis aut conjunctæ rationem tandem induunt; aut febris putridæ, vel (agitatione turgentes) internarum inflammationum viſcerum, aliorúmq; ſymptomatum ſupervenientium cauſæ fiunt. Qvibus omnibus ſola tempeſtiva, ceu â magnitudine vitii in ſangvine indicata, occurrit Venæſectio: veneno fomitem uberiorem ſubtrahendo, materiam cauſæ antecedenti & conjunctæ ſuffurando, ſymptomataque innumera præcavendo. Qvamvis verò hæc Indicantia venæſectionem poſtulent; tamen ſi qvà alibi conditiones, in phlebotomia attendendæ, hîc potiſſimùm in Peſte obſervandæ veniunt. Primò igitur Vires, qvarum in Peſte ingens neceſſitas, non modò conſtent, verùm & robur & firmitatem ulteriorem promittant: Non enim præſens ſaltem, ratione Venæſectionis, ſed maximè futura, ratione morbi graviſſimi, virium conſtantia reqviritur. Hinc Ætas conſentiat: pueri enim & ſenes aut decrepiti venæſectionem haut ferunt. Demum ἰδιωσυγκρασία aut naturæ ægrotantis proprietas non repugnet: alii enim largam, alii moderatam Venæſectionem amant, alii ad primum ſanguinis intuitum animo delinqvunt Æger ergò inſuper Venæſectioni aſſvetus ſit: qvantum enim Conſvetudo, qvæ altera q. natura eſt, valeat, vel Eraſtus in Epiſtola ad Conrad. Geſner. de Peſte confirmat: Una Conſvetudo, inqvit, præſtare videtur, ut noſtris hominibus Venæſectio in hoc morbo minus nocere videatur: In hâc enim Peſte prorſus multi ex ruſticis vicinorum pagorum nullo alio remedio (loqvitur autem de curatione) periculum effugerunt. Hæc ille: Natura enim conſvetis gaudet, inſveta adverſatur, qvod & Divinus ſenex 2. Aph. 50 confirmat. Conſveta, inqvit, longo tempore, etiamſi deteriora ſint, inſvetis minus moleſta eſſe ſolent. Nulla præterea in primis viis adſit cruditas, aut alvi conſtipatio, qvæ ſi animadvertantur, prius leni cly-

ſtere tollantur. Deniq; & tempus Venæſectionis obſervetur, cum ex intempeſtivâ Venæſectione plus mali qvàm commodi in ægrum redundet, & levis error hîc certiſſimùm afferat exitium: illud autem principium morbi, maximè ſi natura nullam adhuc moliatur expulſionem, agnoſcimus; morbus enim hic non fert moras aut inducias, & auxilii hujus occaſio ilicò ſubterfugit: igitur intra 24. â primâ invaſione horas adminiſtretur, cum elapſo primo die virium conſtantia nobis jam ſuſpecta ſit; præmiſsâ tamen ſemper prius, maximè ſi plethoræ indicatio nō nimis urgeat, Antidoto, qvâ veneni vis obtundatur, à centro ad circumferentiam repellatur, cor & vires confirmentur, qvò ſanguinis miſſionem eò facilius ferant atque perferant. Qvod ſi verò ad ſtatum jam morbus properare videatur, aut ejusdem vigor ſuis ſignis deprehendatur; venam ſecare religio ſit: Ut &, ſi materia jam ſalutarem criticam materiæ corruptæ per viam convenientem expulſionem inſtituat, & omnia rectè ſeſe habeant atque mitiora appareant, nec qvicqvam aliud qvis novare audeat, juxta Aph. Hipp. 20. ſ.1. Qvæ decernuntur decretavè ſunt juſtè &c. Si verò natura â motu deſiſtat & ſegniter agat, viresq; permittant, vena naturam in motu adjuvans aperiri poterit. Omnia E. hîc conſentiant, nec qvicquam venæſectionem prohibeat.

Confidentius tamen ſanguis mitti poterit, ſi alios in eadem conſtitutione peſtilente venæſectione ſervatos fuiſſe videamus: ſi conſveta aliqva ſangvinis evacuatio per uterum, vel hæmorrhoides, vel temporis, vel qvantitatis ratione, ſit ſuppreſſa, Vel ſi æſtus humorum plethoræ conjungatur, hac enim ratione hunc non ſolùm imminuemus, qvin & æſtum cohibentes occaſionem ægro multi aeris contagioſi trahendi ſubtrahemus, periculumq; adeò ſubiti collapſus virium effugiemus.

Moderatè tamen ſemper, neq; ad animi deliqvium uſque, ne cum ſangvine vita ſimul effluat, ſed qvantum vires ferunt, ſangvinem mitti volumus: Tantum enim abeſt, ut talis Venæſectio humores ad cutem tendentes vel delatos ad interiora revocet, ut potius illos â centro ad circumferentiam deducat, cum venas interiores majores non ita exhauriat, ut ſangvine deſtitutæ ab exterioribus illum attrahere opus habeant, qvin potius ſangvinem in na-

tura-

turalem ſtatum reducendo, eiq; motum naturalem reſtituendo ſimul humores corruptos à corde revellit, & partim cum ſangvine evacuat, (ut ex ſangvine tùm emiſſo, ſæpè ita corrupto, ut fibris non amplius cohæreat, videre eſt) qvò natura id, qvod reliqvum eſt, facilius vincat: naturæque expulſionem molientis conatus promovet aut eandem nondum expellentem aut torpidam ad expulſionem invitat.

QVÆSTIO VI.

An in Curatione Peſtis purgare liceat?

Et de Purgatione in Curatione Peſtis, æqvè ac de Venæſectione, res non ſatis expedita eſt: ſiqvidem & hîc divortium faciunt Pragmatici, ut alii eam penitus improbent, alii nec pauci ſeriò imperent. Nos primam & primariam qvidem Indicationem à Veneno peſtifero deſumimus; qvod cum per contrariam occultam qvalitatem ſui alterationem atq; deſtructionem indicet: nullum autem catharticum id præſtare valeat; neq; enim ullum medicamentum purgans, ut Crato inqvit, ſeminarium peſtis ejicit; niſi fortè magna naturæ commotione factâ, utilia cum noxiis ejiciat: Purgationem, æqvè atq; Venæſectionem à Peſte non indicari ſeqvitur. Verùm qvamvis ab ipſo veneno Purgationis nulla petatur neq; ſuppeditetur indicatio: nihilominus tamen, qvia corpora, qvæ Peſtis corripit, non ſemper pura ſunt & boni ſucci; qvin potius ſæpiſſimè vitioſis humoribus referta ſcatent, (maximè in Peſte qvæ famis ſeu inediæ comes eſt) qvi veneno non modò uberrimum præbent fomitem, verùm & ad corruptionem magis atq; reliqvi laudabiles humores diſpoſiti, eam promtiſſimè ſubeunt, perniciemq; occultam fovent, unde venenum fortius evadit, latius ſerpit, altiusq; in corpus ſeſe abdit: aut pugnâ naturæ cum veneno agitati & accenſi facilè in partem aliqvam nobilem irruunt, inflammationesq; & deliria concitant, aut febrem ardentiſſimâ accendunt, vel ſexcenta alia ſymptomata, qvæ & plethorâ priori qvæſtione comitari poſſe diximus, hâc ipsâ longè citius & promptius accerſunt: Horum & ſimilium ratione, qvę in corpore vitioſis humoribus referto jam qvaſi gliſcunt, evidens ſanè & urgens admodum Purgationis indicatio ſuboritur & neceſsitas.

Qvæ cuncta & ſingula qvamvis ad ſubitam cauſæ ſui antecedentis ſublationem & Purgationem maturandam ſatis eſſe poſſint: veneno tamen, ceu indicanti curatorio & magis urgenti, ſemper prius occurrendum: & proinde Purgantibus etiam Alexipharmaca, minus tamen calida, ne prædicta ſymptomata è potentiâ in actum deducantur, præmittenda erunt, qvibus veneni vis cohærceatur, â corde repellatur, aut idem nondum penitus ab illo obſeſſum defendatur, muniatur, præſervetur. Hoc peracto, alteram indicationem exeqvi, &, veneno tamen nunqvam neglecto, purgationem moliri tempeſtivum erit: licet adhuc morbus verſetur in augmento vel etiam principio: partim qvod antidotorum inprimis calidorum uſus continuatus aliàs minus tutus ſit minusq; efficax: ſiqvidem â Cacochymia, potiſſimùm in primis viis latitante, antidotorum vires frangantur & hebeteſcant, haut ſecus, ac ſi in lutum ſordidiſſimũ demergerentur, viæq; præcludantur, qvibus ad effectam ſedem iter eſt, nẽ viribus integris eò deveniant, ut loqvitur Sarrac. de Peſt. p. 282. partim & Hipp. jubeat Aph. 29. ſ 2. Incipientibus morbis, ſi qvid movendum videatur, movere: Item Aph. 24 ſ. 1. in morbis acutis per initia medicamento purgante uti: & Aph. 10. ſ. 1. ſvadeat purgationem in valdè acutis, ſi ad ſui excretionem invitet materia eo, ipſo die; ſiqvidem differre in talibus malum ſit: Invitat autem hîc ad ſui excretionem materia; partim qvod mota & agitata ejus ad loca inconvenientia non rarò impetus animadvertatur, aut certè metuatur; partim, qvod morbi ſævitia & violentia, qvæ humores ſordido fædoq; ſuo inqvinamento confeſtim inficit, totoque genere naturæ inimicos reddit, eos coqvere aut in benigniorem vel naturalem ſtatum reducere non permittat, neq; ipſi non rarò, ex pravâ in annonæ caritate victus ratione collecti, aliqvam concoctionis ſpem relinqvant. Purgandum ergò protinus, ut Gal. in comm. Aph. 10. ſ. 4. habet, priuſqvam vires collabantur imminuanturque, vel febrilis calor accendatur, aut jam præſens augeatur, vel vagi & errantes ſæpè per corpus humores in partem qvampiam principem irruant, vel humores vitioſi peſtilentem corruptionem ſubeant. Si enim in Præſervatione â Peſte in hoc inprimis cardo vertitur, ut corpus purum & in naturali ſtatu conſervetur, atq; ab excremen-

tis

tis collectis ſæpius repurgetur: qvid ni & in curatione Peſtis, ſi pravi & morbo fovendo idonei humores adſint, viresq; cum reliqvis permittentibus conſentiant, eadem in principio, aut certè major purgandi erit neceſſitas: qvippe qvod venenum peſtilens in corpus admiſſum, ſæpè in principio adeò potens non ſit, ut bonos & laudabiles humores ceu magis reſiſtentes inficere qveat; ſed vitioſos & ad corruptionem promptè ſuſcipiendam diſpoſitos primùm invadens, ſæpè vires ſumat, ut poſtmodum & bonos inficere atq; corrumpere potens evadat. Illis ergò primò corruptionem ſubeuntibus tempeſtivè ſublatis hi infici & corrumpi non poterunt, adeoq; natura de veneno triumphabit. Citra notabilem tamen humorum agitationem Purgationem hanc fieri volumus: Igitur non niſi Benedicta, mitiora, neq; impensè calida purgantia, qvæ blandè vitioſorum humorum mineram educere apta nata ſunt, in uſum veniunt, & qvæ præter purgandi vim veneno ſimul reſiſtendi facultate pollent, ut ſunt Agaric. Rhabarb Syr. Roſ. ſolut. præpar. cum Rhab Pil. Peſtilent. & ſimil. Violenta autem & virulenta Pharmaca hîc omninò exulant, ſiqvidem iis morbi malitia augeatur, humores nimium agitentur, imò boni cum pravis ſimul expellantur, aut ad alvum præcipitentur, cum tamen aliàs & per ſe præceps plerumq; eorum in ventrem præcipitatio in peſte accidat, atq; ita diarrhææ & dyſenteriæ lethales excitentur. Unde ſæpius contigit, ut plures purgatione interempti qvàm curati fuerint, uti obſervavit Foreſt. lib. 6. Obſerv. 17. in ſchol. & Paræus de peſt. cap. 24.

QVÆSTIO VII.

An Amuleta Arſenicalia & Mercurialia in Peſte alicujus efficacia ſint?

Qvanta Vis & Virtus περιφυλακτικὴ Cordis Peſtibus, Arſenico & Mercurio, contra Peſtem à Medicis, inprimis Italis qvibusdam, aſſignetur; neminem in arte verſatum latere arbitror; adeò qvidem, ut neminem, qvi geſtaverit, decubuiſſe jurati affirmare non dubitent; & hinc mortalibus his ipſis nihil illuſtrius â Deo Opt. Max. conceſſum aſſerant, divinaq; & ſummi inventa Dei prædicent. E contra qvàm inanem & nullam planè horum

 vim

vim Experientia qvoq; ſedula ſæpius obſervaverit, neq; eventus promiſsis reſponderit, nemini etiam non conſtare exiſtimo.

Cum ergò contraria omninò hîc ſeſe offerat Experientia, & utraq; Patronos nacta ſit fide dignos & longè graviſsimos: Nos neutræ ſanè parti fidem detrahentes, mediâ viâ incedimus: Et ut amuleta hæc geſtantes ſæpius â Peſte immunes reddidiſſe non impugnamus; ita eadem ſemper, & in omni peſte id præſtitiſſe, aut præſtare poſſe, adeoq; univerſalem & peculiarem qvandam vim & facultatem, omni peſtilenti veneno accommodatam atq; reſiſtentem, obtinere haut concedimus. Qvamvis enim Peſtem Arſenici aut Mercurii venenum potiſsimùm æmulari non ignoremus, ita, ut pleriq; inter ſola Arſenicalia & Mercurialia venena eam reponere non dubitent, neque, hoc modo Peſti cum hiſce venenis magnam ſæpè intercedere cognationem & ſympathiam, eamus inficias: attamen, cum longè major peſtilentis veneni detur varietas, adeò, ut inſtar Prothei in mille formas & facies converſa, nunc dypſadis, nunc cicutæ, nunc viperæ, aut napelli, nunc alterius cujusdam exhibiti toxici vires, & naturam referat: Amuleta Arſenicalia & Mercurialia in Peſte ſibi analogâ & ſui generis, ſaltem tantæ, qvantæ illa prædicant, efficaciæ eſſe colligimus: In reliqvis verò peſtilentibus conſtitutionibus, qvæ alia venena ſapiunt, tantùm abeſſe videtur, ut iis tantam vim & efficaciam tribuamus, ut potius cum Poſterioris Experientiæ Patronis, ceu inutilia & inania ê foro medico proſcribamus. Et ita qvidem utraq; Experientia ſimul ſtare poterit: Amuleta ſcil. venenata ſæpè multùm ſæpè minus aut nihil profuiſſe.

His ita conſtitutis, de agendi modo ut videamus, operæ pretium videtur: ubi qvidem variæ ſeſe offerunt opiniones: miſſis tamen reliqvis, Amuleta hæc Arſenicalia & Mercurialia, in certis, ut ſupra dictum, peſtilentibus conſtitutionibus, occultâ qvalitate & totius ſubſtantiæ ſimilitudine atque ſympathiâ venenum peſtilens ad ſe allicere dicimus: illud qvidem, qvod corpori appropinqvat, aut veſtibus adhæret, anteqvam in corpus recipiatur, naturæ ſimilitudine attrahendo, atq; adeò â peſte præſervando:

do: Et ſi in curatione qvid præſtant, idem, qvod corpus jam ingreſſum eſt, iterum evocando & eliciendo, atque adeò Curationem Peſtis promovendo. Prius probamus; Qvod ſimile maximè gaudeat ſimili: Imò qvod qvalitates etiam manifeſtæ, calor ſcil. ignis aut panis recentis, venenum hoc ad ſe alliciant: Ergò qvalitatem occultam, cui venenum peſtilens analogum exiſtit, ratione ἀναλογίας fortius adhuc trahere, & ſibi ſimile appetere, minus abſurdum aut â ratione alienum videtur. Poſterius illuſtrat eadem in manifeſtis qvibuſdam affectibus & effectibus ſimilium attractio: Nemo enim non vidit membra corporis refrigerata frigidæ immiſsione frigus eliciendo priſtinum vigorem recipere: & ex ovis & pomis frigore congelatis eâdem aqvæ frigidæ immerſione frigus ſenſibiliter ad ſuperficiem evocari. Simili ratione Camphoram admodum calidam (ut ex inſigni inflammabilitatis promptitudine & odoris fragrantiâ conſtat) in inflammationibus internis & doloribus capitis ex calore, topicis admiſtam, calorem elicere: & Topica calida ê partibus ambuſtis empyreuma communicatum iterum evocare, non rarò deprehendimus. Unde & Amuletis Arſenicalibus & Mercurialibus, ſi aliter in curatione Peſtis qvid præſtant, ſimilis qvædam veneni ſibi analogi ê corpore attractio omninò concedenda videtur: qvippè qvod & Scorpion. ol. vel hujus beſtiolæ corpus, aliaque venenata animalia proprio ictui affricta, virus communicatum iterum evocare videamus: Imò & idem Scorpionis & aranearum ol. in peſte magni admodum uſus & efficaciæ prædicetur: qvamvis fortè in his & ſimilibus topicis, æqvè ac de amuletis Arſenicalibus & Mercurialibus, univerſalis qvædam vis omni peſti accommodata (licet Experientia ſæpiùs reſponderit) vix ſtatuenda videatur, niſi qvis univerſalem omninò analogiam & ſympathiam venenis, cujus ratione ſeſe invicem appetant, tribuere velit: aut id, qvod topica venenata præſtant, manifeſtis qvalitatibus, qvibus & ipſa venena prædita ſunt, acceptum referre malit.

Qvod verò Arſenicale & Mercuriale amuleti venenum virus peſtiferum ad ſe alliciat, & non contra: cauſa ſubeſſe videtur: qvod

qvod illud fixum magis, craſſioriq; ſubjecto inhæreat, cui inſuper altius qvoque, atq; exactius permiſtum ſit, & adhuc corpori ſolidiori; ut avellanæ cortici vel ſimili, includatur, aut in maſſam ſpiſſiorem arte redigatur, qvò minus confertim totumq; ê ſuo ſubjecto elici atq; evocari qveat: Peſtilens verò volatile magis, aereum & ſpirituoſum, perq; liberum aerem diffuſum, amuleti actioni promptius cedat, ab eo figatur, cohercaturvè.

Ejuſdem argumenti eſt, qvod maligna amuleti qvalitas corpus haut facilè lædat, idemque eandem non perſentiat: Nam ut ſal ille eſculentus ſuas in corporibus animalium mutationes ſubit, & volatilis atq; animalis redditur; ita & hoc amuleti venenum, ſi lædere debet, ſuas fermentationes, digeſtiones & mutationes in corpore ſubire neceſſe eſt: qvod qvia ſemper non accidit; (niſi fortè, ubi corpus & amuletum motu nimio incaleſcunt, vel hujus maſſa ſudore humectata reſolvitur, ut inde vim ſuam affatim & confertim in corpus transmittat, idq; fortius, mediante calore excitato, in hoc agat, unde volatile, animale, corporiq; proportionatum reddatur, & ejuſdem caloris ratione promptè ad cor rapiatur, ſenſibileq; & naturæ moleſtum fiat) Igitur potius venenum in corpus admiſſum iterum evocat; idemque felicius præſtare videtur, qvod naturam ſimul expellentem, facilem atq; adminiculantem habeat. Et tantum etiam de hâc qvæſtione ſufficiat.

COROLLARIA.

I. An eſſe Epidemium ſit de Eſſentiâ Peſtis?

III. Qvæ nam corpora Peſte infecta magis ſint contagioſa: Viventia, an verò mortua ſeu cadavera?

IV. An ſeminarium peſtilens in corpore vivente aliqvandiu deliteſcere poſſit?

II. An Imaginatio Peſtem inducere poſſit?

FINIS.